

Posudek školitele
na disertační práci Mgr. Lenky Pošíkové
Možnosti řešení trestní odpovědnosti mladistvých v evropském kontextu

Disertační práce Mgr. Lenky Pošíkové je vypracována na aktuální a společensky závažné téma kriminality a trestní odpovědnosti osob mladistvých a mladých dospělých, a trestněprávních i trestněprocesních prostředků sloužících k eliminaci kriminality mladistvých a mladých dospělých. Téma disertační práce je velmi aktuální a velmi důležité v českých i evropských i globálních právních poměrech. O aktuálnosti tématu svědčí i pravidelné zejména mediální diskuse k otázce věkové hranice trestní odpovědnosti, což je mimochodem otázka s velkým emocionálním nábojem. Dosud trestní odpovědnost mladistvého začíná dovršením patnáctého roku věku a plná trestní odpovědnost dovršením osmnáctého roku věku.

V poslední době jsou vedeny diskuse i praktické snahy o snížení věkové hranice trestní odpovědnosti ze současných patnácti let na čtrnáct let. Diskuse ve věci případného snížení hranice trestní odpovědnosti se dostávají do popředí vždy v souvislosti s hojně medializovanými případy usmrcení páchanými chlapci před dovršením věku trestní odpovědnosti.

Disertační práce byla vypracována v rámci doktorského studia v oboru Trestní právo, kriminologie a kriminalistika, které kandidátka úspěšně absolvovala. Během studia splnila všechny studijní povinnosti předepsané studijním plánem. Aktivně se účastnila se také vědeckých konferencí a setkání. Absolvovala studijní pobyt v zahraničí.

Kandidátka během doktorského studia vykazovala náležitou publikační činnost, publikovala nejen v tuzemských odborných časopisech, ale i v zahraničí. Participovala také na výuce v magisterském studijním programu, kde získala první pedagogické zkušenosti s výukou na vysoké škole.

V průběhu doktorandského studia pracovala doktorandka samostatně a iniciativně, konzultovala se školitelem projekt disertační práce i jednotlivé pracovní verze.

Přednosti i nedostatky disertační práce jistě zhodnotí oponenti. Z pohledu školitele mohu uvést jen několik stručných poznámek:

Autorka využila ke zpracování disertační práce dostatečného počtu odborných pramenů, s kterými kreativně pracovala. Ke zpracování použila adekvátních vědeckých metod. Její výklad je odborně bezchybný a dostatečně srozumitelný. Podle mého názoru je předložená disertační práce plně způsobilým podkladem pro ústní obhajobu.

Dále bych chtěl ocenit onen „evropský kontext“, o kterém se hovoří v názvu práce. V současné epoše transnacionalizace a transglobalizace právních řádů má velký význam vědecká práce, jejíž podstatou je srovnání několika právních úprav. Kandidátka si vybrala tři německy hovořící země, (resp. převážně německy hovořící v případě Švýcarska) tj. Německo, Rakousko, Švýcarsko a po důkladném rozboru jejich právní úpravy přináší několik kvalifikovaných podnětů pro českou právní úpravu.

Autorka je zastáncem názoru, ostatně vyjádřeného i v motivu své práce, totiž že „Mladiství dneška jsou dospělými zítřka“. Přístup k mladistvým delikventům, způsob řešení jejich trestní odpovědnosti, jakož i zvolená sankce může zásadním způsobem ovlivnit jejich další život i kriminální kariéru. Reakce státu na trestnou činnost mladistvého by měla být dostatečně efektivní natolik, aby odradila mladistvého od páčání další trestné činnosti a vedla jej k nápravě. Nevhodná či neadekvátní sankce může ve svém důsledku být příčinou pokračování kriminální kariéry mladistvého provinilce, u něhož by delikventní chování bylo jinak pouhým průvodním jevem dospívání a samovolně odeznělo. Stejně tak jako opakovaný neformální přístup může jen těžko přerušit kriminální kariéru chronického pachatele.

Disertantka vnáší opět do odborného diskurzu otázku tzv. mladých dospělých. Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, kategorii tzv. mladých dospělých nevymezuje, byť původní návrh tohoto zákona tuto věkovou kategorii znal a vymezoval mladé dospělé jako osoby, které v době spáchání trestného činu dovršily 18. rok a nepřekročily 21. rok svého věku. K vymezení této věkové kategorie došlo na základě doporučení Rady Evropy a s ohledem na zakotvení této věkové kategorie i právních úpravách zemí Evropské Unie. Do platného znění zákona však předmětná ustanovení přejata nebyla. Důvodem byla kritika příliš mírného zacházení s pachateli v tomto věku. Tím došlo k narušení původní zamýšlené koncepce zákona jako komplexní normy určené pro mládež, u které dosud nebyl ukončen proces dospívání. S tímto názorem souhlasím.

Souhlasit je třeba také s publikovaným stanoviskem autorky, že delikventní chování nezletilého by mělo být řešeno primárně na úrovni rodiny a v jejím rámci. Problémové chování dítěte nevzniká samo od sebe a má-li dojít k jeho nápravě, výchově a zamezení páčání další trestné činnosti, je třeba, aby intenzivní změna proběhla především v rámci rodiny a užšího sociálního okolí provinilce. Tím se také otevírá velké téma odpovědnosti rodičů za zanedbání potřebné výchovy, výuky, dozoru, dohledu nad svěřenými osobami.

Závěrem shrnuji: Disertační práce Mgr. Lenky Pošíkové je plně způsobilým podkladem pro ústní obhajobu. Po úspěšné obhajobě doporučuji udělení titulu PhD. Autorka prokázala ve své práci schopnost vytvořit vědecký text na velmi pěkné odborné i literární úrovni. Dokázala

vystihnout hlavní trendy i nedostatky při stanovení trestní odpovědnosti ve věkové kategorii mladistvých a tzv. mladých dospělých.

Při obhajobě doporučuji vyjádřit se ke stále diskutovanému problému věkové hranice trestní odpovědnosti a dále k otázce, zda rozumová a mravní vyspělost mladistvého je znakem skutkové podstaty trestného činu, anebo zvláštním druhem nepřičetnosti, jak se někdy (minoritně) uvádí.

V Praze 17. února 2017

prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.,
školitel